

מסורת הש"ס

א) ע"י ספריא רעה, ט) פסחים פט. ע"י ירוש' ספחים פ"ה ה"ז, א) [פסחים קכ"ג], ד) ת"כ וירקא נדבבא פ"ח ה"ה, ט) לקמן נ: פסחים סד: עיין ספרי קרח קרח, ראה עה, י) ע"י לקמן סב:, ו) פסחים טט:, ת) פ"י ה"ה, ט) סוף פ"י, י) ו"נע"ע מו' ספסדרין ד, ד"ה כל, ט) וקרא ד, ל, ט קרח קרח.

הגהות הב"ח

א) גמ' אלא לרבי יוסי הגלילי דמוקי: ב) רש"י ד"ה סבר וכי מאת דמס:

שינויי נוסחאות

א) ימצה מזה ת"ל בדר' לפי כו' (כתביו ודפוסו), ויתבות שאין ת"ל בדר' כשמכבד מללגן כקמון: ב) ל"ל שיצא, וכן כרש"י (ש"ס: יא) כמתה"א וכתבו: ד) שטעונין (ש"ס: ט) ל"ל לכל (ש"סכ"ח: יא) והספק הקטורה ל"ל אחר ניתב הדמים: ז) ל"ל ואם בירך על החוב כו' והט"ל פס שלמינו (ש"סכ"ח: יז) ל"ל שנתנו (ש"ס והגרי"ט: יח) דמס תורוק (ש"ס: יא) ל"ל ליה (ש"ס: י) ל"ל בדיקון (ש"ס: יג) ל"ל ואשרו (ש"ס: יב) ל"ל הידני (גליון), ל"ל הידני דקאי גמי רביש' (ש"ס: י) וכת"י"ס דקאי' נמקוס דקאי: יג) ל"ל דבבור' דקאי: יד) אמיני בבורות דקאי קאי ל"ל' (ש"ס: יז) מיתוב ותרוא ל' תוספת נמקוס ברה דמיין מיתב תוספת כלל, ומיתובי תורוק ל' תוספת כלל, ומיתובי תורוק ל' עט סג"ד נמקס תחלף לנכס: יז) ידענו מנילא מילא כו' ל"ל' (ש"ס: יז) ל"ל כשרו (ש"ס: יח) עקיבא ברה דמיין ל"ל' (ש"ס: יא) כ"ט נמקס תוספת דמאן ליה הפסח פטור של זבח לית ליה דפסח בשפיכה ומאן דאית ליה פסח בשפיכה לית ליה פסח בשפיכה ויש חומה בכו' (ש"ס: יב) ס"ל ויתניסו בוריקא שנתנב בשפיכה יצא, ועוד דרוק לפי"ה דפי' דהנה דבריייתא דלעיל ס"ל כר"ע (ש"ס: יא) כ"ט דמסוגיא דשטענין דקאמר סבר לה כרבי עקיבא משמע דס"ל דפסח בשפיכה, והלא מאן דאמר וכו', והסאל ליתא (ש"ס: יא) אות נכ: כב) יט וקסוקי וסבר לה כר"ע משמע דלגמרי ס"ל כוותיה (ש"ס: יח) וכו': כג) ועוד מאי כו' ע"י קושיו ה"ל, ונצ"י ה"י וכו' מאי הוא דפריך אי א"י דער דאמר ב"י, ויש פלן ב' קושיות, ע"י ט"ק פולור הקי' קשית, וכש"מ ממוק' הרי"ס ועוד במאי ס"ל כר"ע, כיון דתרייתו בוריקא פסח וזבח כ"ש דשנינים פוטרים זה את זה: בד) ס"ל ניתב אם לא נאמר (ונתומ' כ"י דרוקין וליק' דאית למעטי' חטאת דבאבעט. דבאבעט ונראה דר' ישמעאל דפסחתי וכו' ע"י זכרון הנס"ס ואוביא מאן דדרוש מקודש הם דארמינון בספרי י' אישיה כו' עד כל תורה ביה, רבי יצחק אמר עד ברידת דקדושי עמך מאן דאית וכו' פריך הבא האי מביעי ליה (ש"ס: יא) ונתקן כסוגריים ליתא לדפוס' וסוף ע"י גמס' גמס' (ש"ק: כח) דנפ"י"י את המעשר ואת הפסח שיטענו הקטר וכו', וכו"ה נלקטו, ולפנינו מוקין ע"י"י ט"ק וכו'.

בספרי, דלח פסח מנילא ליה"ל קחלא וע"י מלפס איתן: ב) שפיכה קאמר דומיא דרבי יצחק כל"ל (ש"ס: יב) בבור דהוי בוריקא כל"ל [בת] הנתוק תחלף מרובעיס הוא ג' רש"ק, וג' ש"מ קדושי א"ג בבור גמי בשפיכה, ובוריקא האמורה בבבור למעוטי שלא ידא כחטאת דבאבעט ודכו' בני איתא בתוספתא דרוביה (פ"ו) דבבור גמי בשפיכה, ואין נראה או הופיורש ודרוקן בדיל הוא לומר דפסח בשפיכה מודישא שלא הביאו התלמוד, ונראה דרבי ישמעאל כו' והסאל נמקוס: כב) הבא ור"י האי קרא מופיק ליה להכי ומפיק ליה להכי הוה מצי למיבאר כו' כל"ל (פ"ג, וכו"ה במוס' סוף פסחים):

מנין. שכל הו הדמים של כל הקרבנות שטעונים מתן דס ליסוד אס שאר מן הדס ככלי לאחר שזרק שמי מתנוטויו שאריך לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכת שירייס אלא כחטאת: והנשאר כדס וגו'. כחטאת העוף כתיב והנשאר ימצה הוה ליה למכתב: ומה

תלמוד לומר כדס כו' אלא על הניטין מתן ארבע. היינו חטאת שטעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות ובחטאת כתיבי שיריס לשפיכה: **לימד על כל הדמים**. שנשאר בהן כלום לאחר עיקר זריקתן שישפך הנשאר ליסוד: **מנין לניטין בוריקא**. כל הדמים שכתב בהן זריקה כגון עולה ושלמים ואשם דכתיב בהו וזרקו וזכור דכתיב גיה ואת דמס מזווק (במדנר יח) וכל זריקה מרחוק משמע שזרק מן הכלי למזבח למרחוק ו: **שפיכה**. עומד אלא היסוד ושופך: **ודס זבחך ישפך**. כל זבחים כמשמע: **בירך ברכת הפסח פטר אס של זבח**. חגיגת ארבעה עשר שצאה עס הפסח כשהחצורה מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים ו) על הפסח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במזותיו וזונו לאכול הפסח ועל הזבח הוא אומר אשר קדשנו במזותיו וזונו לאכול את הזבח ואס בירך על הפסח פטר את הזבח: ו) **על הזבח לא פטר את הפסח**. וקס"ד ובפסחים גמי הכי מפרש דקסבר רבי ישמעאל זריקה ככלל שפיכה כדאמר לעיל מנין לניטין בוריקא הניטין: ז) כשפיכה ילא הלכך מתן דס שלמים שכתב בה זריקה ככלל מתן דס פסח שכתב בה שפיכה כדאמינא לקמן וכי בירך על הפסח פטר את הזבח שהזבח ככלל פסח אצל בירך על הזבח לא פטר את הפסח שלא מצינו לניטין כשפיכה שששרין בוריקא הלכך אין פסח ככלל שלמים: ר' **עקיבא אומר אין זו פטורס את זו**. דלית ליה לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה ילא דהא דפסח כשפיכה מודס מודס ישפך נפקא לן לקמן ותרת"י לא דרש

מיניה ולקמן פריך לרבי ישמעאל היכי דרשת ליה להכי ולהכי ותנא דברייתא קמיייתא סבר לה כרבי עקיבא כהא דאין זריקה ככלל שפיכה אצל כפסח בשפיכה לא סצירא ליה כוותיה דהא לא מיייתר ליה קרא דמיציעא ליה לכל הניטין כמזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר והכי אמרינן בשפיעתין: **סבר לה כרבי יוסי הגלילי**. דאמר פסח בוריקא ונפקא ליה ו) מואת דמס הו דלא כתיב דמו דליקן אכזור לתוודי: ור' **ישמעאל האי קרא**. דודס זבחך ישפך: **מפיק ליה להכי ולהכי**. כמתיה דריש ליה לניטין בוריקא שנתנב כשפיכה דעל כרחק כר"ע לא אחיא דאס כן אמאי אין פסח פוטור את הזבח הואיל ושלמים ככלל פסח ואי גמי סצירא ליה לר' עקיבא פסח בוריקא כר' יוסי הגלילי כל שכן דשויס פוטרינן זה את זה, וקדריש להו ו) מו לפסח כשפיכה: **פרי סנאי אלינא דר' ישמעאל**. דמאן דיליף ליה לפסח כשפיכה לית ליה פסח פטור את הזבח ולא פליג רבי **ישמעאל אדר'** עקיבא כהאי כיון ו) דפסח כשפיכה מהאי קרא יליף מו לית לן למילף מיניה ניתין בוריקא כשריס כשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח כשפיכה אלא בוריקא כשלמים ומיזה פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פוטרו לפסח אצל פסח פוטור את הזבח ובפסחים ירושלמי ו) האי טעמא אמר בה: **כשלמא רבי ישמעאל**. דמפיק מתן פסח מדס זבחך ישפך והאי לשון רבים דמס ומלכס כוליה כצבור מוקי לה ובשור יא) וכשבז ועו הוא דנקט לשון רבים והאי ב) גמי דקאי לשון רבים כדשרס יהיה לך דסמיק ליה אכזור שור ובכור כשבז ובכור עו: **אלא לרבי יוסי הגלילי**. דאית ליה כצור יא) לשון יחד וקרא דנקט לשון רבים משום ועשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לכהן אלא כעלם אכלי ליה: **מאי ובשרס**. קרא"ל חממה לאהרן: **ומשני אחד סס ואחד צעל מוס**. כלומר לעולם לשון רבים דנקט קרא קמא לאו אמייני י) דבכורות קאי דכוון כלשון חד כצור מפיק להו ודמס וחלכס לרבות מעשר ופסח ולשון רבים כדשרס אכזור קאי ולא אשלשת מיני כצור דקרא דמימא דחלכס ודמס גמי עלייהו קאי

בית שמאי פרק רביעי זבחים

לו.

כן ולמטה מנה לן אס לא מודס זבחך ישפך אלמלא דצית הלל גמי דרשי ליה ומיזה יש לחדות ונראה לי (תוספת) ו) דשאר זבחים ידע ו) מדלח שנה בהן לעכב אצל חטאת לא נכשיר מטעמא דלא שנה אלא פשיטא ליה דגמר חטאת חיצון מחטאת פנימי לעכב אי לא אשכחן צעלמא דמצינן למיגמר מיניה דמתנה אחת כיפר א"כ על כרחיך לנ"ש צעי הכא מנין דנגמר מחטאת דצעי שמי מתנות אע"ג דחטאת חמירא גילוי מילתא היא ללמוד כסוס מן המפורס דאי לצית הלל מלא צעי מנין הא לא שנה לעכב ומהאי טעמא לא מצי למיצעי יהא כשרה יו דציעדז צולא כלוס דכפרה כדכי לא אשכחן ו'. ברוך"ע ו":

מתן דם ליסוד ת"ל ודם זבחך ישפך. אע"ג דלא כתיב יסוד מצינו שריס שנשפכין ליסוד דכתיב כחטאת ו) ואת דמה ישפך אל יסוד המזבח: **תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל**. דמאן דיליף ליה לפסח כשפיכה לית ליה פסח פוטור את הזבח ולא פליג ר' ישמעאל אדרבי עקיבא יו) דכיון דפסח כשפיכה מהאי קרא מו לית לן למילף מיניה ניתין בוריקא כשרין כשפיכה ומאן דאצית ליה פלוגתא לית ליה פסח כשפיכה אלא בוריקא כשלמים ומיזה פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פוטור לפסח אצל פסח פוטור וזח ובפסחים ירושלמי ו) האי טעמא אמר בה כן פ"י כקונט' יו) ויש מימיה מסוגיא דסוף ע"פ (פסחים קכ"ג) גבי בירך ברכת הפסח פטר את של זבח דקאמר עלה כשמינאי לומר לרבי צבי ר' ישמעאל זריקה ככלל שפיכה ולא שפיכה ככלל זריקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה ככלל זריקה ולא זריקה ככלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל אית ליה תרמי דפסח כשפיכה זריקה ב) ככלל שפיכה ועוד קשה לפירוש ככלל שפיכה מסוגיא כא) דשמעתין דקאמר לעיל סבר לה כר' עקיבא ולא סבר לה כוותיה לגמרי דרבי עקיבא סצירא ליה דפסח כשפיכה ותנא דברייתא סבר בוריקא כב) ועוד כאן מאי האי דפריק סבר כר"ע דאמר פסח כשפיכה הלל מאן דאמר פסח כשפיכה היינו מדס זבחך ישפך דתניא ר' ישמעאל אומר כו' אס כן לא אייתר קרא למתנה אחת כיפר ע"כ ועוד קשה דאמר כפסחים פרק האשא (דף פח:) גבי חמשה שפיעה שנתעברו עורות כפסחים והא שלמים בוריקא ופסח כשפיכה ומשני מאי נפקא מינה והמניא מנין לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה שיאל אלמא אית ליה תרמי דפסח כשפיכה וניתין בוריקא שנתנן כשפיכה שיאל ועוד מדקתני כדרייתא מנין לניטין בוריקא כו' מכלל דאיכא שפיכה ואי פסח בוריקא אס כן כולוה בוריקא נייהו ב) [ועוד קשה הא אמר' כספרי ו' ר' אישיה אומר קודש הם לנוה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה אחת שלא שמענו להם ככל המורה כולן] ורבי יצחק אומר אין לריך שארי ככר נאמר ודס זבחך ישפך להביא ואת המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה ומה תלמוד לומר קודש הם להביא את המעשר ב) שיטענו הקטר ונחשם שלא למיז ככל המורה כולה משמע דרבי יאשיה שפיכה ב) דרבי יצחק קאמר ואע"ג דדריש ליה מקרא דכתיב גבי כצור ב) בוריקא דלמא מדלתו מריצויה ולא כמציניהו כהדיא קדריש וכי פריך ב) והתם אלא חנן למה נאמר ומה שאר קדשים שלא הושוו במתן דמים היינו] דאלמא למעוטי חטאת כדאצנב ונראה דרבי ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח כשפיכה מקרא אחרינא ולא מדס זבחך וכי פריך הכא כב) האי מיצעי ליה לדתניא רבי ישמעאל אומר מתוך הזה מצי למימר דקסבר פסח כשפיכה מקרא אחרינא ולא מדס זבחך אלא משום דלאכשר ברייתא דרבי יוסי הגלילי נקטה ורצינו שמואל כשס רצינו שלמה פ"י צעינן אחר האי דערצי פסחים (דף קכ"ג). כשמינאי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה ככלל שפיכה כלומר מתוך דברי רבי ישמעאל

אלא אכזור דחד מינא גמי שיך למימר ובשרס אחס וצעל מוס: **לימד**
מתן מועט כשדמים וסין דלא מפרש קרא אחס חיה יעשה ש"מ מתן מועט יעשה דפסחת מועט פסחת. והסתא ניהא אצתיא דלעיל אית חיה כר"ע דלאו זריקה ככלל שפיכה ומיזה פסח כשפיכה מקודש סס. ומיזה כי קא משני כר"י הגלילי, הו"מ לממר כהמו דרשא דספרי ומפיק פסח כשפיכה מקרא דקודש סס. והכי פריך ור"י האי קרא מוקי לה לסי כו' פ"י לפסח כשפיכה דמוקי להאי ודס זבחך ישפך לבכור ומעשר ופסח, (דלעיל) ומוקי לודס זבחך ישפך לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה יאל. ומשני מאי תנאי אלינא דר' ישמעאל, דתנא בתרא דיליף פסח כשפיכה מודס זבחך לית ליה זריקה ככלל שפיכה ולי לתי גמי פסח פטור הובא, ור"י לא פליג כלל [נצן] ר"י, והאי תנא דלעיל דאית ליה הפסח פטור (את של זבח) אית ליה דפסח כשפיכה מקודש סס, וזריקה ככלל שפיכה מודס זבחך, הילכך של פסח פטור (את הובא). כן נראה לרבי"א. והוכח הוא לומר דפסח כשפיכה מקודש אחר ומדרשא פסח כשפיכה מקרא אחרינא ליה כר"ע דאמר אין זבחך אלא כשפיכה. הילכך למדרש לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה יאל, ופסח (משפיעה) [כשפיכה] לאו מודס זבחך מפיק ליה אלא מקודש סס וצדקיה ליה כספרי אך כצור שור, מנין למעשר ופסח שיטענו שפיכה מ"ל קודש הם דליימר להכי ואת לן לאומי כשפיכה לפי שהאי

מתן מועט כשדמים וסין דלא מפרש קרא אחס חיה יעשה ש"מ מתן מועט יעשה דפסחת מועט פסחת. והסתא ניהא אצתיא דלעיל אית חיה כר"ע דלאו זריקה ככלל שפיכה ומיזה פסח כשפיכה מקודש סס. ומיזה כי קא משני כר"י הגלילי, הו"מ לממר כהמו דרשא דספרי ומפיק פסח כשפיכה מקרא דקודש סס. והכי פריך ור"י האי קרא מוקי לה לסי כו' פ"י לפסח כשפיכה דמוקי להאי ודס זבחך ישפך לבכור ומעשר ופסח, (דלעיל) ומוקי לודס זבחך ישפך לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה יאל. ומשני מאי תנאי אלינא דר' ישמעאל, דתנא בתרא דיליף פסח כשפיכה מודס זבחך לית ליה זריקה ככלל שפיכה ולי לתי גמי פסח פטור הובא, ור"י לא פליג כלל [נצן] ר"י, והאי תנא דלעיל דאית ליה הפסח פטור (את של זבח) אית ליה דפסח כשפיכה מקודש סס, וזריקה ככלל שפיכה מודס זבחך, הילכך של פסח פטור (את הובא). כן נראה לרבי"א. והוכח הוא לומר דפסח כשפיכה מקודש אחר ומדרשא פסח כשפיכה מקרא אחרינא ליה כר"ע דאמר אין זבחך אלא כשפיכה. הילכך למדרש לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה יאל, ופסח (משפיעה) [כשפיכה] לאו מודס זבחך מפיק ליה אלא מקודש סס וצדקיה ליה כספרי אך כצור שור, מנין למעשר ופסח שיטענו שפיכה מ"ל קודש הם דליימר להכי ואת לן לאומי כשפיכה לפי שהאי

עין משפט ונר מצוה

ה א מיי פ"ב מה' פסה"מ הלכה ב:

ב מיי"י פ"ח מהלכות מתן ומלא הלכה ו:|

ו ג מיי פ"ה מה' מעה"ק הלכה ח:

ז ד מיי שס הלכה יח:

תורה אור השלם

- והזה מודס החטאת על קיר המזבח, והנשאר בדם יוצאה אל יסוד המזבח חטאת הוא: וירקא ה, ט
- אך בבור שור או בכור בשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דָּמוֹס חוריק על המזבח ואת חֻלְקֵם תִּקְטִיר אשה לריח ניחוח במדבר יח, יו
- וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ בָּתוּחַ הַתּוֹבָה וּבְשׂוֹק וְהִמְיִן לָךְ בַּמִּדְבָּר יח, יח

מוסף רש"י

מנין לניטין בוריקא וכו'. פסח כשפיכה כגמח מן המוקד לקי המזבח כנגד היסוד, דנפקא לן מתן דס דפסח מודס זבחך ישפך, ובשלמא כמינא זריקה שזרק למרחוק מן המוקד למזבח, ואין מתן אצנב אלא כחטאת דכתיב בה כלאצע, אבל ככל שאר קרבנות חקין כתיב, וזרק כנגד הקק עד שהסס ניתן לקיר מערבי וקיר דרומי (פסחים פס. ט): או: שציר דס בוריקא מקודש דלא איכפת ליה אס טעלס שירייס על היסוד או לא, שציר דס הפסח כשפיכה כגמח כדזיטענ על היסוד: לא שפיכה בביכל זריקה. לומרש אשס עתון פסח בוריקא ושלמים כשפיכה לא עשס כלום, וכיון דאין דומין זה לזה כמתן דמים אין ברכת האלחז פוטרת האלחז ברכת הפסח. על אצילת פסחים: של זבח. מניגית י"ד ומצרכן על אצילת שלמים (שס קכ"א). א"ש דנריס וגדושת שהקריב ערב הפסח וצולקן צוללי הפסח (רשב"ם ש"ס) דמור לא נאמר אלא דמס. אלמא אחריוני גמי מושתמתי: לימוד על בבור מעשר ופסח. שלא מצינו להס מתן דמים מורה אלא כלאן, ומכא מרוק אל כתיב ששס (שס טו):

שיטת מקובצת

בתנ דם ליסוד. עיין מוס' לקמן דף לא ע"כ [ד"ה מן יסוד למזבח של עולין]: שנתנן בשפיכה שיצא ת"ל ב'י ישפך. ע"י [מוסף] מהדערין דף ד ע"א [ד"ה כל]: ורבי ישמעאל האי קרא ב'י פ"י הקוטריס ר"י דריש מיניה לניטין בוריקא שנתנן כשפיכה כדאיתא כדרייתא דלעיל דע"כ כר"י אחיא דל"כיתא לתמן דתמיזה דע"כ כרביס כ"י ולא הוסיף משום דלא אחיא כר"ע ניהא דאלתא כר"ע דלא אחיא לא כמר ולא כמר אלא מנא אחרינא הוא לכן נראה דהכי פריך כיון דדריש פסח כשפיכה מדס זבחך ישפך ושמעתין לר"י דאמר בירך על של פסח פטור של זבח וא"כ סבר דיתנין בוריקא שנתנן כשפיכה יאל דלא לא יאל סיהא פטור את הזבח והלא פסח כשפיכה וזח בוריקא אלא והאי ס"ל דלא א"כ סיהא מפיק מחווייה מדס זבחך: [תורא] בתנ. ודם זבחך ישפך אפי' דלא כתוב בו, ע"י ח"ל גליון כפי יסין, ואפי' דלא כתיב הכא יסוד וכו' אין אכזהו [דמיירי קרא] כסריס, מלון לשון שפיכה כשדריס ליסוד דכתיב כחטאת וקודש ט, ואת דמה ישפך אל יסוד המזבח, ומניח יס כחטאת דהכא ליסוד ומיירי גמי כשדריס כשון שפיכה מלעיל סס (ב"ש: יד"ח תרי תנאי בו) ועוד קשה לפי' הקונטרס בו' דרבי עקיבא ס"ל דפסח כשפיכה ותנא דברייתא סבר בוריקא. גליון, וגר' לפרש דודאי דמאן דאית ליה פסח כשפיכה סבר שציר צעומס בוריקא שנתנן כשפיכה יאל, ופסח (משפיעה) [כשפיכה] לאו מודס זבחך מפיק ליה אלא מקודש סס וצדקיה ליה כספרי אך כצור שור, מנין למעשר ופסח שיטענו שפיכה מ"ל קודש הם דליימר להכי ואת לן לאומי כשפיכה לפי שהאי